

Αφιέρωμα στο Πάσχα Επιμέλεια Αντώνη Αγγελή και Νίκου Νικολάου

Πάσχα των Ελλήνων!

Έρχεται, σαν να 'ναι κι αυτό φυτό της ελληνικής γης, που λαμπροφορεί ανοιξιάτικη! Ανατέλλει δεμένο με τις πιο τρυφερές μας μνήμες.

Μέρα λαμπρή! Δοξαστική, μέσα στην πιο δοξαστική ώρα του χρόνου! Ελπιδοφόρα, στον πιο ελπιδοφόρο συμβολισμό που ακούστηκε ποτέ στην ιστορία του κόσμου! Συμφιλιωτική, που συναδελφώνει μέσα στη δόξα του νικητήριου αγγέλματός της, που ανοίγει τις αγκαλιές τις ειρηνοφόρες! Τελετουργική, τέρμα κι αποκορύφωμα μιας μακράς τελετουργικής διαδικασίας, που ξεκίνησε βδομάδες πριν, για ν' ανέβει από το Πάθος στη Λύτρωση, από τον Σταυρό στην Ανάσταση!

Ο ελληνικός λαός ονόμασε το Πάσχα «**Λαμπρή**». Έτσι το ξέρει στην κουβέντα του, έτσι το τραγουδά στα τραγούδια του. Κι έτσι το δίδαξε η ελληνική εκκλησία από τα πρώτα ακόμη χρόνια της ιστορίας της: «Εορτή και πανήγυρις λαμπρά»!

Η Λαμπρή είναι η μεγαλύτερη γιορτή για τον Έλληνα, που αισθάνεται πραγματικά και μέχρι το βάθος της καρδιάς του τη χαρά της Ανάστασης του Χριστού.

Οι Έλληνες ποιητές και λογοτέχνες έχουν εμπνευστεί από τη νύχτα της Ανάστασης κι έχουν υμνήσει τα τρία παραδοσιακά της στοιχεία:

Τη θρησκευτική πίστη, τη χαρά της υπαίθρου και τον ιστορικό της συμβολισμό. Στοιχεία, που ενωμένα συνθέτουν το Πάσχα των Ελλήνων.

Μα υπάρχει κι ένας άλλος λόγος, ιστορικός, που έχει κάμει την Ανάσταση γιορτή άφατης χαράς και το πανηγυρικότερο ξεφάντωμα του Ελληνισμού.

Είναι το γεγονός ότι, στα πικρά χρόνια της μακραίωνης δουλείας του Έθνους, η Ανάσταση του Χριστού, έδινε κάθε χρόνο την ελπίδα για την απελευθέρωση και συμβόλιζε την απολύτρωση των Ελλήνων από το μισητό οθωμανικό ζυγό.

Ιδιαίτερα όμως για τους **Δωδεκανησίους**, η Ανάσταση, συνέχισε να συμβολίζει την απολύτρωσή τους και από τη μισητή ιταλική κατοχή, αφού από το 1912 μέχρι την ημέρα της επίσημης Ενσωμάτωσης της Δωδεκανήσου στις 7 Μαρτίου 1948 εξακολουθούσαν να βρίσκονται σκλαβωμένοι και χρειάστηκαν αγώνες και θυσίες για να διατηρήσουν ανέθευτη τη ψυχή, την ελληνικότητα, τη γλώσσα, τη θρησκεία και τα πατροπαράδοτα έθιμα.

Κι ακόμα η άγια εορτή του Πάσχα συνδέεται, στα Δωδεκάνησα, με το λεγόμενο «**Αιματηρόν Πάσχα**», όταν, ανήμερα της Ανάστασης, οι Δωδεκανήσιοι, σε μια μοναδική στιγμή του αγώνα τους, με επίκεντρο την ιερά Μητρόπολη Ρόδου και τη Δημογεροντία, διατράνωσαν με συλλαλητήρια, σε κάθε πόλη, χωριό και νησί, την ομόθυμη θέλησή τους, για Ένωση με τη μητέρα Ελλάδα, με κορύφωση τη θυσία του **Παπαλουκά** και της **Ανθούλας Ζερβού** στο Παραδείσι της Ρόδου.

Το παρόν αφιέρωμα περιλαμβάνει:

1. Σύντομη αναφορά στο «**Αιματηρόν Πάσχα**» του 1919. Αποσπάσματα από το βιβλίο του Γ. Θ. Γεωργιάδη, «Το Αιματηρόν Πάσχα 1919». Εισαγωγικό κείμενο και βιογραφικά στοιχεία, από το βιβλίο του Νίκου Νικολάου, «ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΟ στην ιστορία της πόλης Ρόδου μέσα από τα ονόματα των δρόμων της»
2. Δημοσιεύματα από την εφημερίδα «**Ροδιακή**», στις 30 Μαρτίου 1917, περίοδο της ιταλικής κατοχής των νησιών, σχετικά με την περιφορά του **Επιταφίου** και τα εμπόδια που παρενέβαλλαν οι Ιταλοί κατακτητές ακόμη και γι' αυτήν την πανανθρώπινη χριστιανική και ελληνική λιτάνευση. Έρευνα Αντώνη Αγγελή.

3. Άρθρο στη Ροδιακή της 19^{ης} Απριλίου 1917, του Μητροπολίτη Ρόδου **Αποστόλου Τρύφωνος** με τίτλο «**Ο θρίαμβος του Γολγοθά**». Έρευνα Αντώνη Αγγελή.

Τέλος, το εισαγωγικό κείμενο του αφιερώματος, αποτελείται από σύντομα και επιλεκτικά αποσπάσματα από κείμενο γραμμένο από το δικηγόρο και συγγραφέα **Μανόλη Μακρή**, το Πάσχα του 1993.

Σύντομη αναφορά στο «**Αιματηρόν Πάσχα**» του 1919. Αποσπάσματα από το βιβλίο του δικηγόρου και δημογέροντα Γ. Θ. **Γεωργιάδη**, «Το Αιματηρόν Πάσχα 1919».

Εισαγωγικό κείμενο και βιογραφικά στοιχεία, από το βιβλίο του **Νίκου Νικολάου** «ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΟ στην ιστορία της πόλης Ρόδου μέσα από τα ονόματα των δρόμων της»

Με τη συνθήκη των Βερσαλλιών, στις 28 Ιουνίου 1919, σφραγίστηκε το τέλος του Β' παγκοσμίου πολέμου. Η Ελλάδα, είναι με τους νικητές. Όμως το Δωδεκανησιακό Ζήτημα δεν έχει βρει ακόμα τη λύση του.

Ήδη από το Δεκέμβριο του 1918 ο Έλληνας πρωθυπουργός, Ελευθέριος Βενιζέλος, είχε υποβάλει στο συνέδριο ειρήνης στο Παρίσι, υπόμνημα με τις ελληνικές θέσεις και διεκδικήσεις στους τέσσερις Μεγάλους, Αγγλία, Αμερική, Γαλλία και Ιταλία.

Το Δωδεκανησιακό Ζήτημα είναι επιτέλους στο προσκήνιο της διεθνούς διπλωματίας.

Τις απόψεις του ο Βενιζέλος τις στηρίζει σ' ένα βασικό αξίωμα: Την παρουσία πυκνών ελληνικών πληθυσμών στις διεκδικούμενες περιοχές, στην εθνολογική δηλαδή, βάση. Και τα Δωδεκάνησα, υποστηρίζει, είναι από χιλιετηρίδες ελληνικά και πρέπει να επανέλθουν στην Ελλάδα.

Εξάλλου, σύμφωνα και με τη διακήρυξη του δόγματος των Εθνοτήτων και του δικαιώματος για αυτοδιάθεση των λαών του Αμερικανού προέδρου Ουίλσον, κάθε συνθήκη που αντιστρατεύεται τις αρχές αυτές, έπαινε να έχει ισχύ.

Και με βάση τα παραπάνω η μυστική συνθήκη του 1915 μεταξύ της Ιταλίας και των Δυνάμεων της Αντάντ, για προσάρτηση της Δωδεκανήσου, έπρεπε να ακυρωθεί.

Όσο όμως το Δωδεκανησιακό Ζήτημα παρέμενε άλυτο, οι κάτοικοι των νησιών συνέχιζαν να αγωνιούν. Αντιλαμβάνονται πλέον ότι πρέπει να κινητοποιηθούν, αν θέλουν να πετύχουν την εθνική τους αποκατάσταση.

Και για το σκοπό αυτό συντάσσονται ψηφίσματα και οργανώνονται συλλαλητήρια για να προβάλουν με κάθε τρόπο την ελληνικότητα των νησιών και τον προαιώνιο πόθο τους, για ένωση με την Ελλάδα, ανασκευάζοντας την ύπουλη ιταλική προπαγάνδα, για δήθεν αδιαφορία τους στην αλλαγή της πολιτικής τους ζωής.

Επίκεντρο των ενωτικών και εθνικών εκδηλώσεων του δωδεκανησιακού λαού είναι η Ιερά Μητρόπολη Ρόδου, με αρχηγό τον ποιμενάρχη της **Απόστολο Τρύφωνος** και τη Δημογεροντία, που, σε συνεννόηση με το «Δωδεκανησιακό Σύλλογο Αθηνών», οργανώνει **πανδωδεκανησιακό συλλαλητήριο** για την Ένωση ανήμερα το Πάσχα, στις **7 Απριλίου του 1919**.

Η ιταλική αντίδραση υπήρξε βίαιη και απάνθρωπη στις εκκλησίες της πόλης και των χωριών.

Στη Βιλλανόβα, σημερινό Παραδείσι, λογχίζονται από Ιταλούς στρατιώτες, οι Εθνομάρτυρες **Παπαλουκάς** και **Ανθούλα Ζερβού** και συλλαμβάνονται οι πρωταίτιοι της εξέγερσης, για να δικαστούν. Μνημειώδης υπήρξε η υπεράσπιση των κατηγορουμένων ως πρωταιτών, από τον πατριώτη δικηγόρο και δημογέροντα Γεώργιο Θ. Γεωργιάδη (1883-1951).

Τα γεγονότα, γνωστά και ως «Αιματηρόν Πάσχα», πήραν μεγάλη δημοσιότητα στην Ελλάδα και στην Ευρώπη, που βλέπει πλέον με συμπάθεια το Δωδεκανησιακό Αγώνα.

Ιδού, πώς περιγράφει τα γεγονότα ο δικηγόρος Γ. Θ. Γεωργιάδης, στο βιβλίο του «Το Αιματηρόν Πάσχα του 1919», από τη σειρά «Δωδεκανησιακή Βιβλιοθήκη», που εκδόθηκε στην Αθήνα το 1945.

Γεγονότα εις την πρωτεύουσαν Ρόδον

Από πρωίας, την ημέραν του Πάσχα, ολόκληρος ο ελληνικός λαός της πρωτεύουσας Ρόδου, ανηφών τας απειλάς τας οποίας αι Ιταλικά Αρχαί από της Μεγάλης Εβδομάδος ήρχισαν ν' απευθύνωσι προς αυτόν διαφοροτρόπως, είχε συγκεντρωθεί εις τον αυλόγυρον της Ιεράς Μητροπόλεως ίνα αφ' ενός μεν συνοδεύση τον Μητροπολίτην κατά το κρατούν έθιμον εις τον Καθεδρικόν Ναόν, όπου θα ετελείτο η συνήθης ακολουθία της Β! Αναστάσεως, αφ'ετέρου δε να εκδηλώση άπαξ έτι τους κατακλύζοντας την ψυχήν του προαιωνίους πόθους, υπέρ της ενώσεως και της Ρόδου μετά της μητρός Ελλάδος.

Εκτός όμως τούτων ο Ροδιακός λαός εσκόπει να αποκηρύξει και πάντας εκείνους, οι οποίοι ηθέλησαν να πλαστογραφήσωσι τα ελληνικά του αισθήματα, την ελληνικήν του εν γένει οντότητα, δίδων τοιουτοτρόπως δια μίαν ακόμη φοράν έν καλόν μάθημα εις τους Ιταλούς, οι οποίοι εζήτουν να καταπνίξωσι πάσαν εκδήλωσιν της ελληνικής του υποστάσεως δια παντός θεμιτού και αθεμιτού μέσου και να παρουσιάζωσι τον ελληνικόν λαόν της Δωδεκανήσου σκεπτόμενον και φρονούντα άλλως ως επέβαλλεν εις αυτόν η εθνική του συνείδησις, ήν τοσοῦτοι αιώνες στυγεράς δουλείας δεν κατώρθωσαν να διαστρεβλώσωσι και νοθεύσωσι.

Ο Λόγος του Μητροπολίτου Αποστόλου

«Αγαπητά τέκνα,

Κατά το παρελθόν έτος, χαιρετίζων υμάς κατά την στιγμήν ταύτην, ηυχόμην μεθ' υμών τω Ειρηνάρχη Θεώ, όπως πέμψη τω κόσμω την ειρήνην και όπως αξιωθώμεν κατά το παρόν έτος να συνεορτάσωμεν μετά των άλλων αδελφών ημών.

Ο καλός μας Θεός ήκουσε την ευχήν μας. Πολλοί αδελφοί μας επέστρεψαν περιμένομεν δε, μετ' ολίγον και τους άλλους.

Το τηλεβόλον έπαψεν τους απαισίους μυκηθμούς, εξεχώρησε δε την θέσιν του εις την γραφίδα.

Τα μάλλον εξέχοντα πνεύματα της ανθρωπότητος κάθηνται σήμερα περί την πρασίην τράπεζαν και συσκέπτονται πώς να δημιουργήσωσι δια την ανθρωπότητα ειρήνην διαρκή, μέλλον ημερώτερον, φιλανθρωπότερον..»

»...Η λαμπροτέρα δε γραμμή του Ουίλσονειού προγράμματος είναι η θεμελίωσις της μελλούσης ειρήνης επί της Αρχής των Εθνικοτήτων.

Τι άλλο ωνειροπόλησεν από πέντε αιώνων η ελληνική φυλή; ειμή την εθνικήν της αποκατάστασιν δια της συνενώσεως των διαφόρων αυτής τμημάτων εις έν όλον συμπαγές;

Και όμως, τέκνα μου ηγαπημένα, παρ' όλον τούτον τον ενιαίον πόθον συμπάσης της φυλής μας, ευρέθησαν Έλληνες λεγόμενοι, τον αριθμόν 17, οίτινες ετόλμησαν να πλαστογραφήσωσι την θέλησιν ταύτην του Ορθοδόξου Ελληνικού λαού της Ρόδου...»

»...Δια τούτο νομίζω ότι ο λαός της Ρόδου δύναται χωρίς ποσώς να παρεκτρή ηκ των προς την Σεβαστήν Ιταλικήν Κυβέρνησιν καθηκόντων του, να εκδηλώσει ποίος είναι ο γνήσιος πραγματικός και μοναδικός πόθος του.

Επικυρών δε και εμπράκτως το αναγνωσθέν Δημοψήφισμα να ζητωκραυγάση υπέρ της ενώσεως αυτού μετά της Μητρός Ελλάδος».

Και το πλήθος ξέσπασε σε ουρανομήκεις ζητωκραυγές και συνεχώς επαναλάμβανε:

-Είμεθα Έλληνες και θέλουμε την Μάνα μας.

-Ζήτω η Ελλάς

-Ζήτω η Ένωσις

-Ζήτω το Ελληνικός Έθνος

-Ζήτω ο Ελληνισμός

-Κάτω οι προδότες

Γεγονότα εις το χωρίον Βιλλανόβα

«Κατά την Β! Αναστασιν εγένετο εντός της εκκλησίας το υπέρ της ενώσεως μετά της Ελλάδος συλλαλητήριον, κατόπιν του οποίου συνελήφθησαν υπό των Ιταλών οι δύο διδάσκαλοι του χωρίου Κωνσταντίνος Πανταζής και Νικόλαος Μαγκαφάς.

Καθ' ήν στιγμήν δε ωδηγούνται ούτοι εις το τμήμα, οι κάτοικοι ζητωκραυγάζοντες υπέρ της ενώσεως αφήτουν παρά των στρατιωτών την αποφυλάκισιν των διδασκάλων ή τη σύλληψιν όλων των κατοίκων, διότι όλοι εξητωκραύγαζον υπέρ της ενώσεως μετά της Ελλάδος.

Οι στρατιώτες όμως διαταχθέντες υπό του τενέντε, αντί απαντήσεως ήρχισαν να κτυπώσι δια των υποκοπάνων και της λόγχης, αδιακρίτως, τους κατοίκους δια να διαλύσουν αυτούς.

Την στιγμήν εκείνην η χωρική **Ανθούλα Γεωργίου Μανωλά ή Ζερβού** ιδούσα στρατιώτην Ιταλόν κτυπώντα ανηλεώς δια του υποκοπάνου δωδεκαετές τι παιδίον ζητωκραυγάζον, ηθέλησε να παρατηρήση αυτώ ότι δεν έπρεπε να κτυπά τοιουτοτρόπως έν μικρόν παδίον. Αλλ' ο στρατιώτης εκμανείς εκ της παρατηρήσεως ταύτης επυροβόλησε δια του περιστρόφου του εις το στήθος της γυναικός, η οποία ζώσα εισέτι, επεχείρησε να λάβη λίθον δια να αμυνθή, οπότε λογχισθείσα υπό τριών άλλων στρατιωτών εκ των όπισθεν, έπεσεν αμέσως νεκρά.

Ενώ δε διεδραματίζοντα ταύτα, εις άλλο σημείον της οδού εις στρατιώτης Ιταλός διαταχθείς υπό του αξιωματικού έσπευσε πλησίον των εκεί ισταμένων ιερέων Παπα Αναστασίου και **Παπα Λουκά** και διέταξεν αυτούς να αποσυρθώσι. Επειδή όμως οι ιερείς εξηκολούθουν να παρακολουθώσι τας διαδραματιζομένας σκηνάς μεταξύ αφ' ενός στρατιωτών κτυπώντων δια λόγχης και αφ' ετέρου αόπλων χωρικών προσπαθούντων παντί σθένει να αμυνθώσιν, ο στρατιώτης ελόγχισε εις το στήθος τον Παπά Λουκά εκπνεύσαντα μετ' ολίγα λεπτά, λαβών δε, ως φαίνεται ρητήν εντολήν παρά του αξιωματικού του, ειπόντος καθ' ήν στιγμήν ο στρατιώτης εσκόπει να κτυπήση τον Παπά Αναστάσιον, «**τον άλλον, τον άλλον**», δηλαδή τον Παπά Λουκάν, πράγμα το οποίον σημαίνει καθαράν προμελέτην, διότι εναντίον του φονευθέντος ιερέως οι Ιταλοί έπνεον μένεα, καθότι καταδικασθείς μάλιστα προ δύο μηνών, υπό του στρατοδικείου εις εξάμηνον φυλάκισιν μόνον διότι είπεν ότι «**η Ελλάς θα έλθη εδώ**».

Ανάλογα γεγονότα περιγράφονται στο ίδιο βιβλίον και στα χωριά της Ρόδου, Αρχάγγελο, Μαλώνα, Αφάντου, Θολό, Ασκληπειό, Ψίνθο, Λάερμα, Αρνίθα και Απολακκιά, Αρχίπολη, Βάτι, Γεννάδι, Έμπωνα, Κοσκινού, Καλυθιές, Καλαβάρδα και Κάστελλο (Κρητηνία), Κάλαθο, Μαριτσά, Μάσαρι, Μονόλιθο, Πλατάνια, Σορωνή, Σιάννα, Σάλακο, Λίνδο, Λαχανιά, Τριάντα, Φάνες, Λάρδο, Προφύλια και Ίστριο, καθώς και στα νησιά Χάλκη, Σύμη,

Βιογραφικά στοιχεία

Λουκάς Παπαλουκάς (1863-1919)

Ιερέας, Εθνομάρτυρας της ιταλοκρατούμενης Δωδεκανήσου. Το κοσμικό του όνομα ήταν Λουκάς Παπακωνσταντίνου του Κωνσταντίνου. Γεννήθηκε στις 10 Απριλίου 1863 στο χωριό Villanova της Ρόδου, το σημερινό Παραδείσι.

Λογχίστηκε και σκοτώθηκε το Πάσχα του 1919 (7 Απριλίου), όταν ενθουσιώδης και επικεφαλής του συλλαλητηρίου για την Ένωση της Δωδεκανήσου με την Ελλάδα, που είχε αποφασιστεί μυστικά από τη Μητρόπολη της Ρόδου να γίνει σ' όλα τα χωριά, αγήγησε τα έκτακτα μέτρα και τις λόγγες των Ιταλών και έδωσε τη ζωή του για την Εθνική Υπόθεση. Μαζί του σκοτώθηκε με λογχισμό και η Ανθούλα Ζερβού.

Εικ. 3. — 'Ο φονευθείς διά λογχισμού υπό των 'Ιταλῶν ἐν Βιλανόβη Ρόδου κατὰ τὸ Πάσχα 1919 'Αείμνηστος ἔθνικος μάρτυρ Παπά - Λουκάς.

Ανθούλα Ζερβού

Σύζυγος Γεωργίου Ζερβού ή Μανωλά το γένος Πίπου, Εθνομάρτυρας. Αγρότισσα από το χωριό Παραδείσι της Ρόδου, λογχίστηκε ανήμερα του Πάσχα του 1919 στις 7 Απριλίου. Περνούσε μέσα από τις ξιφολόγγες των Ιταλών ζητωκραυγάζοντας. Προτομή της, όπως και του Παπαλουκά, κοσμεί την κεντρική πλατεία του Παραδεισιού.

Δημοσιεύματα από την εφημερίδα «**Ροδιακή**», στις 30 Μαρτίου 1917, περίοδο της ιταλικής κατοχής των νησιών, σχετικά με την περιφορά του **Επιταφίου** την Μεγάλη Παρασκευή και τα εμπόδια που παρενέβαλλαν οι Ιταλοί κατακτητές ακόμη και γι' αυτήν την πανανθρώπινη χριστιανική και ελληνική λιτάνευση.
Έρευνα **Αντώνη Αγγελή**

Τελετή Μεγάλης Παρασκευής
(αναδημοσίευση από την ιταλική εφημερίδα «Messaggero di Rodi»)

Οι Ιταλοί, με το κυβερνητικό διάταγμα αριθμ. 85, της 26^{ης} Φεβρουαρίου 1913 «περί δημοσίας ασφαλείας», ισχυρίζονται ότι τα επιβαλλόμενα περιοριστικά μέτρα, ακόμα και για την περιφορά του Επιταφίου, μιας, καθαρής, πανανθρώπινης και ειρηνικής θρησκευτικής λιτάνευσης, αποτελούν απλή και τυπική διαδικασία και ότι πρόθεσή τους είναι η «τήρηση της τάξης και το συμφέρον των πιστών».

Ανομολόγητός τους σκοπός όμως είναι, να πλήξουν το εθνικό και το θρησκευτικό φρόνημα των κατοίκων, με τον έλεγχο ή ακόμα και την παρεμπόδιση της περιφοράς του Επιταφίου και να επιρρίψουν τις ευθύνες γι' αυτό, στον Μητροπολίτη Ρόδου **Απόστολο**, που ορθώς πράττων, δεν ενέδωσε στις προειδοποιήσεις τους.

Γνωρίζουν πολύ καλά οι Ιταλοί ότι το Πάθος του Χριστού θα ακολουθήσει η Ανάσταση με το μήνυμα το ελπιδοφόρο, το απολυτρωτικό, που συμβολίζει την ελπίδα και την πίστη για απελευθέρωση και της Δωδεκανήσου. Συνειρμοί, που ανησυχούν τους Ιταλούς, αλλά που ενισχύουν το εθνικό φρόνημα του αδούλωτου δωδεκανησιακού λαού.

Ιδού αποσπάσματα από τα σχετικά κείμενα:

«Κατά τας διατάξεις του περί δημοσίας ασφαλείας Ιταλικού Νόμου (όστις ως γνωστόν, έχει χαρακτήρα λίαν ελευθέριον(!)), ο διοργανών ή διευθύνων πράξεις θείας λατρείας, εκτός των προς τούτο τόπων, οφείλει να προειδοποιήση τας Αρχάς της Δημοσίας Ασφαλείας.

Εκ τούτου ο Νόμος δεν εννοεί ποσώς να υποχρεώση τους διοργανούντας θρησκευτικής τελετάς να ζητήσωσιν άδειαν. Θέλει μόνον όπως η Αρχή προειδοποιηθή εγκαίρως, προς τον σκοπόν όπως, εν τω ιδίω συμφέροντι των πιστών, λάβη τα κατάλληλα μέτρα προς τήρησιν της τάξεως.

Συνωδά τη διατάξει ταύτη οι επίτροποι των Ορθοδόξων Εκκλησιών της Ρόδου οφείλουσι να ειδοποιήσωσι τας επιτοπίους Αρχάς της Δημοσίας Ασφαλείας περί της ώρας, του τόπου, και του δρομολογίου των, κατά την εσπέραν της Μεγάλης Παρασκευής, τελεσθησομένων τελετών. Η δε Αρχή της Δημοσίας Ασφαλείας ου μόνον δεν θα παρεκώλυε τας τοιαύτας τελετάς, αλλά και θα ελάμβανε μέτρα προς εξασφάλισιν της τάξεως διαρκούσης της τελετής.

Τούτο δεν εγένετο διότι, ως πληροφορούμεθα εκ θετικής πηγής, ο Μητροπολίτης Ρόδου, ο οποίος είχεν ειδοποιηθή εγκαίρως περί της ανάγκης της τηρήσεως της ειρηνένης διατάξεως, απηγόρευσεν εις τους Επιτρόπους να κάμωσι την απαιτούμενην προειδοποίησιν ισχυριζόμενος ότι δια τούτου του τρόπου θα εθίγοντο τα προνόμια της Ορθοδόξου Εκκλησίας.

Και ούτως, εάν εφέτος αι θρησκευτικά τελεταί της Μεγάλης Παρασκευής δεν λάβωσι χώραν, ο Ορθόδοξος πληθυσμός της Ρόδου, υπέρ ού η Σεβαστή Ιταλική Κυβέρνησις δεικνύει τοσούτον ενδιαφέρον, οφείλει να ευγνωμονή τον Μητροπολίτην, όστις δεν θέλει να υποβληθή εις διάταξιν καθαρώς τυπικήν, ήτις ούτε κατ' ελάχιστον προσβάλλει την ελευθέραν εξάσκησιν της θείας λατρείας.»

Κυβερνητικό διάταγμα αριθμ. 85, της 26 Φεβρουαρίου 1913
«περί δημοσίας ασφαλείας»

Άρθρον 7

«Ο διοργανών ή διευθύνων θρησκευτικάς τελετάς ή άλλην πράξιν λατρείας, εκτός των τόπων των προωρισμένων προς τούτο, ήτοι εκκλησιαστικάς ή πολιτικάς πομπάς εις τα δημοσίας οδούς, οφείλει να ειδοποιή, προ τριών τουλάχιστον ημερών, την επιτόπιον Αρχήν της Δημοσίας Ασφαλείας.

Άρθρον 8.

«Η επιτόπιος Αρχή της Δημοσίας Ασφαλείας δύναται να απαγορεύση δια λόγους τάξεως ή δημοσίας υγείας τας πομπάς και άλλας πράξεις, περί ων ομιλεί το προηγούμενον άρθρον, ειδοποιούσα τους διοργανωτάς, προ 24 τουλάχιστον ωρών. Ο παραβαίνων την απαγόρευσιν τιμωρείται κατά τα άρθρα του Ποινικού Κώδικος»

Άρθρον 9

«Αι διατάξεις περί ων τα προηγούμενα άρθρα δεν εφαρμόζονται εις τας συνοδείας της Μεταλήψεως και των νεκρικών εκφορών τηρουμένων μόνων των διατάξεων του νόμου και των κανόνων της δημοσίας υγείας και της επιτοπίου Αστυνομίας»

Κανονισμός της Αστυνομίας
για τη δημόσια ασφάλεια

Άρθρο 5

«Η ειδοποίησις, περί ην ομιλεί το άρθρον 7 του νόμου δέον να γίνη γραπτώς δια της υπογραφής των διοργανωτών, να δεικνύη την ημέραν και ώραν, καθ' ας θα λάβωσι χώραν η θρησκευτική ή πολιτική πομπή και άλλαι πράξεις και τελεταί αι ονομαζόμεναι εν τη ειδοποιήσει το δρομολόγιον της πομπής και τον τόπον, εν ω αι προειρημέναι τελεταί θα τελεσθώσιν.

Της ειδοποιήσεως επίσης ταύτης θα δίδηται απόδειξις παραλαβής δεικνύουσα την ώραν ήν εγένετο»

Άρθρον 6

«Η επιτόπιος Αρχή της Δημοσίας Ασφαλείας δι' ανεγνωρισμένους λόγους δημοσίας τάξεως ορίζει εις τα θρησκευτικάς ή πολιτικάς πομπάς όρους χρόνου, τρόπου και δρομολογίου γνωστοποιούσα τούτους προ 24 τουλάχιστον ωρών εις τους διοργανωτάς».

Άρθρο στη «Ροδιακή» της 19^{ης} Απριλίου 1917 του Μητροπολίτη Ρόδου **Αποστόλου Τρύφωνος** (1878-1957). «**Ο Θρίαμβος του Γολγοθά**».

Έρευνα **Αντώνη Αγγελή**

« Η ροδοδάκτυλος Ηώς σπεύδει να αναγγείλει εις το σύμπαν την ανατολήν της μεγάλης ημέρας των αιώνων. Ομάς στρατιωτών περικυκλούσα ωραίων ξανθών νεανιάν διασκεδάζει επιβάλλουσα αυτώ τους χειροτέρους εξευτελισμούς.

Κατόπιν μιας αδικού αποφάσεως δια την οποίαν αξίζει να θρηγή τις τον δικαστήν περισσότερο του καταδίκου παρεδόθη εις τους στρατιώτας προς εξευτελισμόν. Και οι αλαθείς ούτοι άνθρωποι εν αγνοία των εκτελούν τας προαιωνίους βουλάς του Θεού τας οποίας προ τόσων αιώνων προανήγγειλαν οι Προφήται.

Υπέροχος εν τη συναισθήσει της αποστολής του ο ωραίος κάλλει παρά τους υιούς των ανθρώπων, υφίσταται τα πάντα αταράχως. Το μέτωπόν του ακτινοβολεί υπό τον ακάνθινον στέφανον. Τα ραπίσματα και αι μαστιγώσεις και οι εμπτυσμοί και οι κολαφισμοί, ουδένα σπασμόν του προσώπου του προκαλούν. «Έθηκε το πρόσωπόν του ως στερεάν πέτραν» κατά τον Ησαΐαν.

Αλλ' οι εξευτελισμοί ετελείωσαν. Εξήντησεν όμως η ανθρωπότης την απανθρωπίαν της; Όχι, η αχαριστία πρέπει να συμπληρωθή. Και η συμπλήρωσις αυτή είναι ο σταυρός τον οποίον κατά την στιγμὴν εκείνην εκόμισεν έτοιμον ο ξυλουργός. Επιθέτουσιν το βαρὺ ξύλον εις τους αβρούς ώμους του καταδίκου. Αλλ' η εξάντλησις του σαρκίου του είναι προφανής. Κάμπτεται υπό το βάρος και πίπτει κατά γης. Βλασφημούσιν οι στρατιώται και είναι έτοιμοι να κακοποιήσωσιν τον κατάδικον.

Αλλ' ιδού Σίμων ο Κυρηναίος έτοιμος να αναλάβη το βαρὺ φορτίον. Ούτω καταρτίζεται η πορεία προς τον Γολγοθάν. Προηγείται ο Σίμων με τον Σταυρόν ακολουθεί ο Ιησούς περιστοιχούμενος υπό των στρατιωτών. Έπεται πλήθος λαού, μεταξύ των οποίων άλλοι γελώσι και άλλοι κλαίουσι. Μάλιστα αι γυναίκες μη αρκούμεναι εις μόνα τα σιωπηλά δάκρυα καταρτίζουσι θρήνον δια την αιωνίαν νεότητα δια το αιώνιον κάλλος, τα οποία βλέπουσι πάσχοντα εν τω προσώπω του Ιησού. Θίγουσιν οι θρήνοι την ευσυμπάθειαν καρδίαν του Ιησού. Και με γλυκύτητα, την οποίαν μόνος εις θεάνθρωπος γνωρίζει να δεικνύει προς τους πάσχοντας, λέγει προς αυτάς

«Θυγατέρες Ιερουσαλήμ. Μην κλαίετε επ' εμέ. Πλην αφ' εαυτάς κλαίετε και επί τα τέκνα υμών» Ευχαριστώ δια την συμπάθειάν σας. Αλλά δεν έχω ανάγκην αυτής, διότι εκπληρώ έν μέγα σχέδιον μίαν θείαν οικονομίαν. Κρύψατε τα δάκρυά σας δια τον εαυτόν σας και δια τα τέκνα σας. Τα τέκνα αυτά εις τας αθώας κεφαλάς των οποίων οι ασύνετοι πατέρες των έρριψαν το άγιον αίμα μου. «Το αίμα αυτού εφ' ημάς και επί τα τέκνα ημών» Αυτά είναι άξια των θρήνων σας, διότι δια πολλούς αιώνας θα χάσωσι την πατρίδα των και θα σκορπισθώσιν εις τα πέρατα του κόσμου φερέοικοι και ανέστιοι καταδικώμενοι πάντοτε ως αιμοσταγής και αιμοβόροι.

Πόσην ομοιότητα έχει η συγκινητική αυτή προς τον Γολγοθάν πορεία με τας ημετέρας λιτανείας. Εις πόσους δε και εις πόσας θα ηδύνατο να προσαρμοσθώσιν οι λόγοι ούτοι του Σωτήρος. «Υιοί και θυγατέρες της νέας Ιερουσαλήμ, της Ορθοδόξου Εκκλησίας. Μην κλαίετε επ' εμέ διότι και αν αποθάνω ως άνθρωπος θα αναστηθώ όμως ως θεάνθρωπος. Κλαίετε μάλλον δια τας αμαρτίας σας, αι οποίαι θα σας αποστερήσουν μίαν ημέραν της ουρανίου πατρίδος σας, του Παραδείσου, και θα σας στείλουν να κλαίετε αιωνίως μακράν αυτής καιόμενοι εις τα φλόγας της αιωνίου κολάσεως»

Ο Ρόδου Απόστολος.

Καλή Ανάσταση!